

MILITARY COUNTERINTELLIGENCE SERVICES IN THE INTELLIGENCE COMMUNITIES OF VISHEGRAD GROUP COUNTRIES

Abstract: To improve the effectiveness of Bulgarian military counterintelligence bodies in the changed security environment, it is necessary to take into account the experience of the reforms of these services of former socialist countries - now NATO members. Therefore, the report examines the role of the military counterintelligence of Vishegrad group countries - Poland, the Czech Republic, Hungary and Slovakia. It is emphasized that on the contrary of the old Soviet model, now these services are under the direction of the military ministries.

Author information:

Stanimir Stanev,
Professor, PhD,
Lecturer in Department
“Management of Security Systems”
At Konstantin Preslavsky – University of Shumen
 Bulgaria

Keywords:

Military counterintelligence, CI, Poland, Check republic, Hungary, Slovakia

Въведение
Контраразузнаването има за основна своя задача да разкрива и неутрализира конкретни посегателства, организирани и осъществявани от чужди разузнавателни служби, а също така и от антиконституционни организации, групи и нелоялни лица в страната, които нанасят вреди на националната сигурност [1]. Важно е да се отбележи, че с промяна на условията в страните и в света периодично се променят и ролята, и мястото на контраразузнавателните служби.

Специалните структури, осигуряващи тази сигурността на войските, са органите за военно контраразузнаване (ВКР). Те са неизменна част от системата за национална сигурност. С цел анализ на ролята, мястото и задачите на органите на ВКР у нас и необходимостта от усъвършенстване на структурата и функциите им е целесъобразно да се анализира развитието на органите за сигурност на въоръжените сили в държави с история, население и състав на въоръжените сили, съизмерими с нашите.

Вишеградска група (Вишеградска четворка, V4) е геополитическо обединение от 1991 год., в което влизат Полша, Унгария, Чехия и Словакия. Основната цел на групата е присъединяването на страните членки към европейската общност и отстояването на общите им интереси в нейните рамки [2]. И четирите страни са активни членове на НАТО, техните служби за сигурност на войските се строят по модел на най-големите държави, членки на НАТО [3,4].

1. Разузнавателна общност и военно контраразузнаване на Полша.

Развитието на полските специални служби започва след 1918 год. Генезисът на полското военно контраразузнаване датира от началото на Втората полска република. В края на октомври 1918 г. в Генералния щаб е създадена военна контраразузнавателна структура. През 1921-1939 г. военното контраразузнаване е в структурите на Второто отделение на Генералния щаб. Един от най-големите успехи на полската криптология преди Втората световна война е разбиването на кода на немската машина за криптиране "Енигма". Полските контраразузнавателни служби през 1939-1945 г. са сред добре организирани и ефективни съюзнически информационни служби. Британското разузнаване, използвайки резултатите от

работата на полските криптолози, дешифрира успешно германски радиोगрами, кодирани с "Енигма". Поляците участват във войната заедно със съюзниците, а защитата срещу разузнавателни и диверсионни действия на Абвера е била осигурявана от звената с номер II на Службата за информация и разузнаване на Върховния главнокомандващ (контраразузнавателно управление) и Министерството на националната отбрана (Независим отдел за отбранително разузнаване). С тях работят контраразузнавателните подразделения на военните части [5].

Съветският съюз през април 1943 г. организира служба за военна информация (основно контраразузнавателна служба) на Полската народна войска, която става служба на терор и беззаконие в социалистическа Полша. Службата използва методи на обучение, методи на работа и номенклатура директно от съветските органи.

През 1957 г. е създадена Военна вътрешна служба (WSW), в която има контраразузнаване и трябва да защитава правата на въоръжените сили, но на практика, подобно на своя предшественик, тя е типична политическа полиция.

Военната информационна служба (Wojskowe Służby Informacyjne - WSI) през периода 1991-2006 год. е основният орган за военно разузнаване и военно контраразузнаване на Полша. Тя е създадена през 1990 г. на базата на WSW, и Второ управление на Генералния щаб на полската армия, и първоначално е наречено „2-ро управление за разузнаване и контраразузнаване“ (Zarząd II Wywiadu i Kontrwywiadu) [5].

В състава на съвременната разузнавателна общност на Полската република влизат:

1. Агенция за разузнаване (Agencja Wywiadu – AW) от 2002 год.
2. Агенция за вътрешна сигурност (Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, - ABW).
3. Военна контраразузнавателна служба (Sluzba Kontrwywiadu Wojskowego -SKW) от 2006 год.
4. Военна разузнавателна служба (Służba Wywiadu Wojskowego- SWW) от 2006 год.
5. Централно антикорупционно бюро (Centralne Biuro Antykorupcyjne – CBA) от 2006 год.
6. Финансово разузнаване (Wywiad Skarbowy).
7. Държавна служба за охрана (Służba Ochrony Państwa – SOP).

Агенцията за разузнаване (AW) е разузнавателната служба на Република Полша, създадена през 2002 г. след реформата на Дирекцията за държавна сигурност, която е разделена на Службата за разузнаване (AW) и Агенцията за вътрешна сигурност (ABW). Дейността на агенцията обикновено се извършва извън територията на Полша. На територията на страната тя може да извършва операции в ограничен обем и само във връзка с чуждестранните си операции [6].

Агенцията за вътрешна сигурност (ABW) е полска специална служба, чиято задача е да осигури вътрешна сигурност, включително контраразузнаване, противодействие на тероризма, контрабанда на оръжия, трафик на наркотици, организирана престъпност, корупция и икономически престъпления. Тя е е основния контраразузнавателен орган. Действа от 2002 год. Нейните правомощия включват разследвания, оперативно-издирвателна дейност, арести на заподозрени, операции за борба с тероризма с участието на антитерористични подразделения. Ръководителят на ABW докладва директно на министър-председателя на Полша, който от своя страна осигурява контрол над ABW [7].

Централното бюро за борба с корупцията (Centralne Biuro Antykorupcyjne, CBA) е полска специална служба за борба с корупцията в държавния и частния сектори. Създадено е от юли 2006 год.[8]. Финансовото разузнаване (Wywiad Skarbowy) - от 1998 г., е службата за контрол на приходите на Министерството на финансите на Полша.

Държавна служба за охрана (Służba Ochrony Państwa – SOP). Основните задачи включват защитата на определени със закон лица и обекти, както и разкриване и предотвратяване на престъпления срещу тях [9].

С решение на полския Сейм през 2006 г. WSI е разделена на две служби за сигурност - военна разузнавателна служба (SWW) и служба за военно контраразузнаване (Sluzba Kontrwywiadu Wojskowego - SWK).

Военната разузнавателна служба (SWW) е специална служба, компетентна по въпросите на защитата срещу външни заплахи за защита на държавата, сигурността и бойните способности на полските въоръжени сили и други организационни единици, подчинени или контролирани от министъра на националната отбрана.

Военната контраразузнавателна служба (SKW) е една от основните разузнавателни служби на Полша. SKW е подчинена на Министерството на националната отбрана. Нейна отговорност е защитата от вътрешни заплахи на държавата, сигурността и бойните способности

на въоръжените сили на Република Полша и други организационни единици, подчинени или контролирани от министъра на националната отбрана. SKW защитава въоръжените сили предимно от вътрешни заплахи, произтичащи от шпионаж и престъпна дейност. Тя изпълнява и задачи в областта на защитата на класифицираната информация, криптографската защита, криптоанализа, както и радиоразнаването. Службата осигурява контраразузнаване и на полските военни контингенти извън страната [10].

Основните задачи на службата за военно контраразузнаване са:

1. Борба с престъпленията - предотвратяване и разкриване на престъпления, извършени от военнослужещи, служители на SKW и SWW, както и служители на други организации на Министерството на националната отбрана.
 2. Защита на класифицирана информация- в рамките на своята компетентност, задачите, определени в Закона за защита на класифицираната информация - лична сигурност; телекомуникации и ИТ сигурност; промишлена сигурност.
 3. Защита на полската армия в чужбина – осигурява сигурността на военни контингенти и на полски представители в НАТО и ЕС.
 4. Анализ и борба със заплахите – добива и анализира информация, имаща значение за националната отбрана, сигурността или бойния капацитет на въоръжените сили на Полша или Министерството на националната отбрана, и предприема мерки за отстраняване на идентифицираните заплахи.
 5. Радиоелектронно контраразузнаване, проекти за криптографска защита и криптоанализ.
1. Защита на научните изследвания- осигурява сигурност на научноизследователски и развойни дейности, възложени от въоръжените сили и други организационни звена на Министерството на националната отбрана и осигурява сигурността на производството и търговията със стоки, технологии и услуги за военна употреба, поръчани от въоръжените сили.
 7. Участие в планирането и осъществяването на контрол върху изпълнението на международните споразумения за разоръжаване.

Организационно службата се състои от централно управление и апарат на началника на SKW, и инспекции в Гдиня, Краков, Люблин, Познан и Варшава[11]. Ръководителят на военната контраразузнавателна служба се назначава и освобождава от министър-председателя по предложение на министъра на отбраната, след консултация с президента на Полша.

2. Разузнавателна общност и военно контраразузнаване на Чехия

Военното разузнаване на територията на бивша Чехословакия съществува в различни форми от създаването на Чехословашката република през 1918 год. До 1989 год. в социалистическа Чехословакия действат разузнавателни и контраразузнавателни служби, аналогични на тези в СССР и останалите страни от съветския блок. През 1945 г. военната разузнавателна служба (OBZ) е създадена като отделна разузнавателна служба с обширна изпълнителна компетентност и контролирана директно от Комунистическата партия на Чехословакия . От 1951 г. военното разузнаване от независим щаб на военната разузнавателна служба е предадено на подчинение на министъра на националната сигурност. През 1952 г. управлението на Военната разузнавателна служба е преименувано в Главно управление за военно контраразузнаване (HS VKR) [12].

След революцията от 1989 г. ръководството на страната разглежда дейността на специалните служби като един от основните елементи за защита на националната сигурност. Институциите в Чешката република, които поемат ролята на разузнаването са :

- Контраразузнавателна служба в MBP (Úřad FMV), от 1990 - Федерална информационна служба (FIS FMV), от 1991 – Федерална информационна служба за сигурност на Чехословакия (FBIS), от 1993- Информационна служба за сигурност на Чехия (BIS ČR), от 1994 - Информационна служба за сигурност (Bezpečnostní informační služba– BIS) ;
- Управление за международни връзки и информация на MBP (Úřad pro zahraniční styky a informace – ÚZSI FMV), от 1994 - ÚZSI;
- Военно отбранително разузнаване (Vojenské obranné zpravodajství – VOZ);
- Военно разузнаване на ГЩ (ZSGŠ), от 1994 Служба за военно разузнаване (Vojenská zpravodajská služba - VZS);

През 2005 год. военните служби VOZ и VZS са слети в обединена служба за военно разузнаване (Vojenské zpravodajství – VZ).

Основният документ, регулиращ дейността на специалните служби е Националната стратегия за сигурност на Чешката република, одобрена на 4 февруари 2015 г.

Понастоящем разузнавателна общност на страната се състои от:

1. Информационна служба за сигурност (Bezpečnostní informační služba- BIS);
2. Управление за международни отношения и информация (Úřad pro zahraniční styky a informace- ÚZSI) ;
3. Военно разузнаване (Vojenské zpravodajství- VZ).

Разузнавателни подразделения имат и Министерството на външните работи, полицията и Главното управление на митниците.

Общото ръководство и координация на разузнавателните служби се осъществява от министър-председателя на Чешката република чрез Съвета за национална сигурност, както и от постоянния му работен орган - Комитет за разузнавателна дейност, който включва министъра на вътрешните работи, министъра на отбраната, министъра на външните работи, министъра на труда, ръководителите на специалните служби и ръководителя на управлението за правителствени въпроси. Секретариата на комитета подготвя експертни концептуални документи по сигурността. Освен това, в интерес на организирането на междуведомственото сътрудничество за борба с тероризма, в структурата на правителството действа съвместен Правителствен комитет за разузнаване, който заедно с министър-председателя включва и ръководителите на специалните служби и силовите министерства, или техни представители. Контролът на работата на службите на ниво парламент се извършва от специални комисии за контрол на дейността на контраразузнавателната служба и службата за военно разузнаване [13].

Информационната служба за сигурност (Bezpečnostní informační služba-BIS) е основната агенция за контраразузнаване на страната. Тя е на подчинение на Министерството на вътрешните работи. Персоналът на службата е около 3500 души [14].

Чешкото законодателство ограничава правомощията на BIS до дейности по събиране, натрупване и анализиране на информация, като същевременно запазва правото му да използва активни силови мерки, включително задържания, прониквания в жилищни помещения, разпити и др.,п рисъщи на съответните полицейски органи.

BIS тясно сътрудничи със Службата за международни отношения и информация и със службата за военно разузнаване по линия на контраразузнаването и борбата срещу разпространението на оръжие за масово унищожаване и незаконна търговия с тях и с военни материали [15].

Управлението за международни отношения и информация (Úřad pro zahraniční styky a informace - ÚZSI) е външната разузнавателна служба на Чешката република. Според закона от 1994 г. то е отговорно за предоставянето на информация от чужбина на ръководството на страната, която е важна от гледна точка на сигурността и защитата на външната политика и икономическите интереси на страната. Министерството на вътрешните работи е натоварено с цялостна финансова и логистична подкрепа за дейностите на управлението, включително и оформянето на документи за прикритие. Служителите на Управлението за международни отношения и информация на Чешката република са около 800 души [16].

Традиционно чуждестранните органи на ÚZSI също се специализират в добиването на информация от военно-техническо и икономическо естество, включително по текущи и планирани научноизследователски и развойни дейности, за изпитване на нови образци оръжия и военна техника. Освен това ÚZSI проверява надеждността на чешките граждани, които са кандидати за работа в специалните служби на републиката [17].

Развитието на военното разузнаване след Втората световна война корелира пряко с политическите събития в Чехословакия, главно с все по-нарастващото влияние на Съветския съюз и на Чехословашката комунистическа партия през 1948 г. Военното разузнаване е подчинено на Генералния щаб на армията, но контраразузнаването е новосъздадена структурата в МВР. Тези органи, с различни имена са действат до 1990 г. По време на т.нар. „Пражка пролет“ през 1968 г. има дългосрочно напрежение между армейското разузнаване и военното контраразузнаване. Военното разузнаване подкрепя новия реформаторски курс на Компартията, докато военното контраразузнаване се отнася към него с недоверие.

След „кадифената“ революция структурата, организацията и разузнавателните приоритети на военното разузнаване са променени. Още през януари 1990 г. военното контраразузнаване е прехвърлено от Министерството на вътрешните работи на подчинение на федералното министерство на отбраната. През 2005 г., двете разузнавателни служби- военното контраразузнаване VOZ и военното разузнаване VZS са обединени в единна военна разузнавателна служба на Чешката република (VZ), част от Министерството на отбраната [18].

Това е единствената чешка разузнавателна служба, която обединява разузнаването и контраразузнаването. Военната разузнавателна служба (VZ) отговаря за своевременното информирание на военно-политическото ръководство на страната и партньорите на НАТО за потенциалните заплахи и агресивните планове на държавите, които са в зоната на интерес на Чешката република и Северноатлантическия съюз, както и ръководството на силите и средствата за стратегическо разузнаване на въоръжените сили на Чешката република и на подразделенията на пряко подчинение.

В момента службата VZ на МО включва шест отдела: информационно-аналитичен, оперативно-разузнавателен, собствена сигурност, специална подкрепа, защита на информацията и оперативно разузнаване. Ръководителят на службата се назначава от министъра на отбраната с одобрението на правителството и комисиите по отбраната и сигурността на долната камара на чешкия парламент.

Щатният състав на службата за военно разузнаване е около 2 хиляди души. Нейните основни задачи са:

- осигуряване на висшето ръководство на страната с разузнавателна информация, необходима за изработването и приемането на решения за изграждането, подготовката и използването на националните въоръжени сили;

- съдействие на военното, икономическото и научно-техническото осигуряване на отбраната и сигурността на Чешката република;

- участие в организирането и воденето на информационно противодействие с цел осигуряване на информационна сигурност;

- разузнавателно осигуряване на антитерористичните мерки в единната система за предотвратяване и неутрализиране на кризисни ситуации;

- събиране, анализ и докладване на командването на въоръжените сили на информация за отбранителния потенциал на чужди държави;

- добиване на информация за международната търговия с оръжие, боеприпаси и взривни вещества, както и продукти, технологии и услуги от стратегическо значение за сигурността на държавата;

- получаване на данни за изпълнението на международните споразумения.

Заедно с разполагането на чешки военни части в чужбина, се откриват места за действия за военни разузнавачи в райони, където присъстват чешки контингенти. Военното разузнаване постепенно развива способностите си във всички разузнавателни направления (HUMINT, SIGINT, OSINT и IMINT), използвани при изпълнението на задачите си. Военното разузнаване разполага със собствена инфраструктура за SIGINT, въз основа на резолюцията на правителството, изгражда Националния център за кибер-операции, и на базата на ангажиментите си към НАТО, създава Сателитен център на Чешката република (SATCEN CR) [19].

3. Разузнавателна общност и военно контраразузнаване на Унгария

В Унгария действат над 10 служби, които според дейността си могат да се определят като членове на унгарската общност за национална сигурност. По-важните, които могат да се отнесат към разузнавателната общност, са следните правителствени учреждения:

1. Информационна служба (Információs Hivatal - IH)
2. Служба за защита на конституцията (Alkotmányvédelmi Hivatal - AH).
3. Военна служба за национална сигурност (Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat - KNBSZ) ;
4. Специална служба за национална сигурност (Nemzetbiztonsági Szakszolgálat - NBSZ)
5. Център за борба с тероризма (Terrorelhárítási Központ - ТЕК) .
6. Център за информация за борба с тероризма и анализ на престъпността (TIBЕК).

Информационната служба (Információs Hivatal-IH) е служба за външно разузнаване, една от петте национални служби за сигурност на Унгария. Използва специални инструменти и методи за придобиване на тайна информация от чужд произход или в чужбина, която не е достъпна с методите на други държавни агенции. Службата извършва криптографско изпитване и

сертифициране на криптографски процедури, алгоритми и криптографски инструменти, използвани за защита на класифицираната информация [20].

Службата за защита на конституцията (Alkotmányvédelmi Hivatal - АН) има за основна задача откриването, и възпрепятстването на дейностите на чуждестранните тайни служби, които нарушават интересите на Унгария като получават важна политическа, икономическа и финансова информация. Службата, заедно със Службата за национална сигурност е под ръководството на министъра на вътрешните работи. Тя изпълнява следните задачи: „цивилно“ контраразузнаване, защита на установения конституционен строй, икономическа сигурност, одит на сигурността на важни личности, неразпространение на оръжия за масово унищожаване, сигурност на промишлените предприятия, и др.[21].

Специалната служба за национална сигурност (Nemzetbiztonsági Szakszolgálat - NBSZ) е под ръководството на министъра на вътрешните работи. Тя осигурява техническа база за събиране на информация чрез специални разузнавателни средства и извършва външно наблюдение. В нейната структурата са: Национален институт за кибернетична отбрана; Дирекция за проверка и обработка на съдържанието на съобщенията чрез електронни съобщителни канали и обработка на данни и информация от записването на събития посредством технически средства; Дирекция "Техническо разузнаване" за наблюдение на събитията в помещения чрез технически средства; Дирекция "Оперативно разузнаване" за наблюдение на лица, помещения, сгради и други обекти; Дирекция за развитие и информационни технологии за доставка, проучване и разработване на технически системи и оборудване, необходими за изпълнение на задачите на службата и др.[22].

В състава на службата като самостоятелен отдел е Националният орган по сигурността. Той отговаря за защитата на класифицираната информация, лицензирането и контрола на комуникационно-информационни системи за обработка на класифицирана информация и за контрол на промишлени предприятия, използващи класифицирана информация, дава разрешителни за персонален допуск до класифицирана информация на НАТО и ЕС, електронна сигурност и др. задачи [23].

Центърът за борба с тероризма ТЕК е независима организация, която работи под прекия контрол на министъра на вътрешните работи, има отделен бюджет и има изключителна компетентност на национално равнище за координация, анализ и оценка на борбата срещу тероризма. Организира, координира дейността на антитерористичните организации, анализира и оценява ситуацията с терористичната заплаха в Унгария. Центърът е в контакт и сътрудничи с антитерористични организации на други държави. Осигурява защита на критичната инфраструктура, разработва планове за действие за сигурност [24].

Центърът за информация за борба с тероризма и анализ на престъпността (ТИБЕК) започва своята дейност през 2016 г. като нова служба за национална сигурност. ТИБЕК служи като основен център за събиране и обмен на информация в интерес на правоприлагащите органи, националните служби за сигурност и публичните администрации срещу рисковете за обществената сигурност и националната сигурност [25].

Освен тези служби, в Унгария действат редица полицейски служби, които използват разузнавателна информация с цел ефективна борба с корупцията и организираната престъпност.

Парламентарният контрол на службите за сигурност се осъществява от комисията по национална сигурност на Националното събрание. С цел да се улесни ефективното функциониране на парламентарния контрол, Службата за защита на конституцията информира редовно Комисията, но най-малко два пъти годишно, за общите дейности на Службата.

Унгарското разузнаване до края на Първата световна война е под контрола на австро-унгарските тайни служби, а при социализма, заедно с органите на военното контраразузнаване е част от единната държавна служба за сигурност. Информационната служба ИН, като самостоятелна служба за гражданско разузнаване, е създадена на 1 март 1990 г.

Промяната на политическата система води до нова структура на националната сигурност. През 1990 г. са създадени Службата за военно разузнаване на Генералния щаб и Военната служба за сигурност на унгарските отбранителни сили.

През 1995 г. са създадени Служба за военно разузнаване (МЮ) и Служба за военна сигурност (МСО) на Унгарската република.

През декември 2011 на базата на променения през ноември същата година закон за службите за национална сигурност, започва интегрирането на двете служби МЮ и МСО. От януари 2012 год. действа новосъздадената интегрирана обединена Военна служба за национална сигурност – KNBSZ. Правителството я контролира чрез министъра на отбраната, на когото тя е подчинена. KNBSZ е независимо функционираща правителствена бюджетна организация в структурата на МО и осъществява военно разузнаване и военно контраразузнаване [26].

Основната цел на интеграцията е да се направи дейността по националната сигурност по-ефективна и икономична. Според концепцията на Министерството на отбраната, координацията на разузнавателните и контраразузнавателните дейности може да се осъществява по-ефективно в нова и интегрирана организация под съвместно ръководство. Също така, службата може по-добре да обслужва целите за събиране на информация за военната политика и военните технологии, необходими за планирането на дейността на Министерството на отбраната и Генералния щаб, както и за изпълнението на основни контраразузнавателни задачи. Подобна концепция е добре да се обсъди и за българското контраразузнаване [27,28].

Мисията на интегрираната военна разузнавателна и контраразузнавателна служба е да предотвратява, открива и пресича усилията и дейностите, застрашаващи сигурността на Унгария; предоставяне на информация в подкрепа на вземането на политически и военни решения [29]. Една от най-важните отговорности на службата е да осигури легалната работа на Министерството на отбраната и на унгарските отбранителни сили, както и да предостави разузнавателна подкрепа и защита на унгарския персонал, обслужващ международни операции за управление на кризи и поддържане на мира [30].

По-конкретно задачите на KNBSZ са изпълнение на дейности по:

- добиване на военнополитическа, военно-промишлена и военна информация, която улеснява процеса на вземане на решения на правителството, както и събиране на всички необходими данни за стратегическо-оперативното и информационно планиране на МО и Генералния щаб;
- откриване и предотвратяване на усилията на чуждестранните тайни служби, засягащи суверенитета и отбранителните интереси на Унгария;
- откриване и предотвратяване в своята област на отговорност на всички съответни тайни усилия, насочени към нарушаване или промяна на конституционния ред на Унгария чрез използване на незаконни и / или законни средства;
- събиране на информация за терористични организации, заплашващи националната сигурност, откриване и предотвратяване на усилията на чуждестранни сили, организации или лица, за извършване на терористични актове срещу организации на МО или въоръжените сили;
- събиране в рамките на нейната компетентност, възложена от Закона за националната сигурност, на информация за организирана престъпност, засягаща нейното функциониране, за престъпни деяния, застрашаващи МО и въоръжените сили при изпълнение на техните законови задачи, както и за всяка кибернетична дейност, която нарушава интересите на отбраната на Унгария и на всеки усилия и опити, насочени срещу унгарски части и войски, разгърнати в операции;
- изпълнение на съответните задачи, свързани с националната сигурност, във връзка с всякакви промишлени, научно-изследователски и развойни дейности, производство и свързани с търговията дейности за отбраната, на компетентните органи на Министерството на отбраната или въоръжените сили и предприемане необходимите мерки, от една страна, за откриване, предотвратяване или възпрепятстване на незаконната търговия на международно контролирани продукти, технологии, отбранително оборудване и услуги, а от друга страна, контролиране на тяхната законна търговия;
- осигуряване на сигурност и защита на съответните стратегически военни организации, инсталации, както и на правителствените и военни съоръжения за контрол и управление;
- извършване на всички квалификации, разрешения за достъп и задачи, свързани с личната защита на лица, заемащи важни и поверителни длъжности, както и на икономически организации, специални поръчки, военни събития и учения.

Като резултат от промените, в структурата на KNBSZ са премахнати паралелните структури и задачи, увеличават се скоростта на информационните потоци и възможностите на двете бивши служби да се допълват взаимно. Разузнавателната подкрепа на чуждестранните мисии

на въоръжените сили и защитата на националната сигурност на унгарските контингенти стават по-ефективни. Намаляването на изпълнителните нива и броя на лидерите, както и интегрирането на звената на поддръжка (като човешки ресурси, финансови, логистични и вътрешни подразделения на сигурност) довежда до намаляване на разходите.

Партньори на службата KNBSZ са Министерство на отбраната, Министерство на вътрешните работи, Министерство на правосъдието, Министерство на външните работи и търговията, Генерален щаб на отбраната, Служба за защита на Конституцията, Информационна служба, Специална служба за национална сигурност, Център за борба с тероризма, Национален полицейски център, Национална данъчна и митническа администрация, Служба за имиграция и убежище, Национална служба за защита, Централна служба за административни и електронни обществени услуги, Национален университет на обществените служби [29].

4. Специални служби и военно контраразузнаване на Словашката република

Понастоящем системата на специалните служби на страната включва:

1. Словашка информационна служба (Slovenska Informacni Sluzba- SIS);
2. Военно разузнаване (Vojenské spravodajstvo – VS) на МО.
3. Национален орган по сигурността (Národný bezpečnostný úrad - NBÚ).
4. Служба за охрана (OPCD).
5. Служба за ядрен надзор.
6. Разузнавателни отдели на граничната полиция, Служба за разузнаване на Националното звено за борба с наркотиците, отдел „Криминално разузнаване“ на финансовата полиция, и др.

Контролът на специалните служби от страна на парламента е подобен на този в другите европейски страни, чрез Комисия на националния съвет за контрол на военната разузнавателна дейност.

SIS използва интегриран модел на разузнавателна служба - изпълнява задачи както за контраразузнаване, така и за външна разузнавателна дейност. Службата има следните основни задачи - „цивилно“ контраразузнаване и външно разузнаване, охрана на секретни документи, защита на класифицираната информация, борба с екстремизма и тероризма, борба с кибертероризма и борба с организираната престъпност. SIS се фокусира основно върху борбата с тероризма и организираната престъпност, престъпленията, застрашаващи основите на Словашката република и нейната сигурност, екстремизъм, незаконна миграция, пране на пари и разпространение [31].

В областта на контраразузнавателната сигурност SIS набляга на защитата на класифицираната информация и срещу дейността на чуждестранните разузнавателни служби. В икономическата област SIS наблюдава главно лошото или измамното управление на държавните и общинските активи, корупцията в държавната администрация и общините, сериозните данъчни и митнически измами и заплахи за енергийната сигурност на Словакия. В областите на външната политика и сигурността SIS следи предимно критичните и конфликтни региони и потенциалното въздействие на международната сигурност и икономическата криза върху интересите, сигурността и икономиката на Словашката република.

SIS активно сътрудничи с партньорските разузнавателни служби и международни организации, за да предотврати заплахите за сигурността на областите, върху които се фокусират Словашката република и страните-членки на ЕС и НАТО, за да защити сигурността на международната общност.

SIS е един от инициаторите за създаването на междуведомствена експертна група за координация на обмен на информация и анализи и сътрудничество в областта на борбата с тероризма на национално ниво (EG), която се изпълнява от януари 2007 г. в Съвета за сигурност на разузнаването координация на услугите.

Аналитичният център за национална сигурност (NBAC) е аналитичен, комуникационен и коопериращ център на SIS за цялата страна, който идентифицира заплахи за сигурността.

Националният орган по сигурността (NBÚ) е основният орган на държавната администрация за защита на класифицираната информация, криптографските дейности и електронния подпис. След членството на Словашката република в НАТО и ЕС, осигурява защитата на чуждестранна класифицирана информация, подадена към Словакия [32].

NBÚ се контролира от Специален парламентарен контролен комитет за контрол на дейността на националните служби за сигурност.

Словашките полицейски сили имат звена, които се занимават с организирани и тежки престъпления- Бюро за организирана престъпност, Бюро за съдебна и криминална полиция и Бюро за гранична и мигрантска полиция.

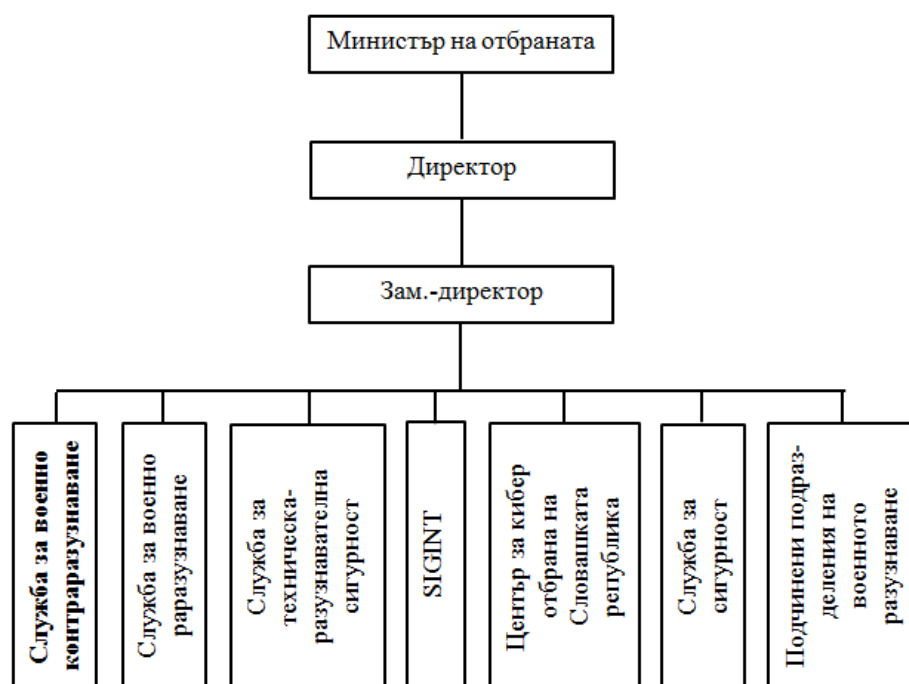
Службата на Министерството на вътрешните работи на Словашката република за охрана на конституционните официални лица и дипломатическите мисии (OPCD) осигурява защита на дипломатическите мисии, пребиваващи в Словашката република [33].

Службата за ядрено регулиране е централният орган на държавната администрация на Словашката република в областта на ядрения надзор [34].

Словакия е независима държава от 1993 год. Преди това от 1964 г. Военното контраразузнаване (VKR) е структурирано като трето управление на Министерството на вътрешните работи на бивша Чехословакия. През 1989 год. военното контраразузнаване работи като трето Главно управление на Корпуса за национална сигурност (ZNB). През 1993 год. службата за разузнаване започва своята дейност в рамките на щаба на армията на Словашката република (в град Тренчин) след разпадането на Чешката и Словашката федеративна република. Създадената през 1993 год. Словашка информационна служба (Slovenská informačná služba - SIS), е наследник на службата за държавна сигурност на Чехословакия - Federálna bezpečnostná informačná služba- FBIS. През 1995 г. разузнавателното управление на Генералния щаб на армията променя името си на Служба за военно разузнаване на Министерството на отбраната, и службата е прехвърлена от структурата на Генералния щаб, на подчинението на Министерството на отбраната на Словашката република, със седалище в Братислава.

Службата за военно разузнаване (VS) на Словакия е подчинено на Министерството на отбраната. Създадена е през 2013 год. от сливането на службата за военно разузнаване (Vojenská spravodajská služba -VSS) и службата за военно контраразузнаване Vojenské obranné spravodajstvo (VOS) [35].

На фиг.1 е показано мястото на военното контраразузнаване на Словакия в структурата на службата за военното разузнаване [35].

Фиг. 1

В съответствие със закон от 1994, военното разузнаване (VS) събира и анализира информация, важна за осигуряване на отбранителните способности на Словакия в страната и в чужбина, фокусирани върху:

- дейности, застрашаващи суверенитета, конституционната система, върховенството, териториалната цялост и защитата на страната;
- дейности на чужди разузнавателни служби;
- тероризъм, финансиране или подкрепа, кибертероризъм, държавна измяна, саботаж и подривна дейност;
- политически или религиозен екстремизъм, екстремизъм, проявен по насилствен начин, вредна пропаганда, ако заплашва изпълнението на въоръжените сили и на професионалните войници;
- вредни сектантски групи, ако застрашават задълженията на въоръжените сили и вредни сектантски групи от професионални войници;
- организирана престъпност и престъпна дейност срещу сигурността на Словашката република;
- незаконна търговия с продукти от отбранителната промишленост, оръжия за масово унищожение (ОМУ) и изделия с двойна употреба;
- дейности и заплахи в киберпространството;
- незаконна имиграция, международен трафик на хора и организирана престъпност;
- въпроси, които могат сериозно да навредят на военните и икономическите интереси на Словакия;
- заплахи за изтичане на данни, съдържащи класифицирана информация.

Военното разузнаване наблюдава и оценява всички дейности на чуждестранните разузнавателни служби, насочени срещу интересите на Словашката република, НАТО и ЕС, дейности срещу международни операции по управление на кризи и мисии на Министерството на отбраната на Словакия в чужбина.

В рамките на мерките срещу дейността на чуждестранните разузнавателни служби, основните задачи на военното разузнаване се състоят в:

- контраразузнаване;
- защита на класифицираната информация;
- проверка на надеждността на сигурността на лицата с достъп до класифицирана информация;
- сигурност на обектите на Словакия, НАТО и ЕС по отношение на защитата на класифицираната информация;
- киберзащита;
- откриване на вредна пропаганда и разпространение на невярна информация.
- разкриване инфилтрацията на лица, които си сътрудничат с чужди разузнавателни служби, в Министерството на отбраната, на НАТО и ЕС;
- разкриване на външни разузнавателни мрежи на територията на Словакия;

5. Контраразузнавателен център за върхови постижения на НАТО.

През септември 2017 год. между Словакия и Полша като рамкови държави и представителите на Чешката република, Германия, Унгария, Италия, Литва, Румъния, Словения и Хърватия, действащи като спонсориращи държави, са подписани меморандуми за разбирателство за създаване на Контраразузнавателен център за върхови постижения на НАТО (CI COE), в Краков, Полша [36].

Центровете за върхови постижения (COEs) са национални или многонационални институции, които обучават лидери и специалисти от страните-членки на НАТО и страните партньори. Ръководствата на центровете подпомагат разработването на доктрини, идентифицират опита, подобряват оперативната съвместимост, възможностите и изпробват и валидират концепциите чрез експериментиране.

Като основен център на експертния опит на НАТО в областта на военното контраразузнаване, CI COE има за цел да разшири възможностите на Алианса и неговите държави-членки за подобряване на контраразузнаването на НАТО и подобряване на оперативната съвместимост. Центърът действа като катализатор за адаптацията и операциите на НАТО, като подпомага развитието, популяризирането и прилагането на нови политики, концепции, стратегии и доктрина. Не е известно участието на нашата страна в работата на този център.

Заклучение

Направеният преглед на развитието на органите на военно контраразузнаване на държавите от Вишеградската четворка (група) показва, че за разлика от периода 1944 -1990 год., когато подчинеността и структурите на органите за ВКР следват директно модела на съветския КГБ, понастоящем както в почти всички държави, членки на НАТО (без нашата страна), органите за военно контраразузнаване са на подчинение на военните министерства, а не са отделени от тях структури.

В таблица 1 е направено сравнение на числеността на действителния личен състав на въоръжени сили съгласно авторитетния сайт за световната класация за военна сила на Global Firepower от 2018 г. [37]. Дадени са позициите на държавите според военната им мощ в световната класация за 2018 год. сред 136 държави. Има пряка зависимост на ролята, позиционирането и структурата на органите за сигурност и от числеността на личния състав на въоръжените сили. От това зависи и подчинеността на структурите за сигурност. С изключение на Полша, останалите държави имат по-малки по численост въоръжени сили от нашата страна, което обаче не се отнася пряко за класацията по военна мощ (данните за нашата страна съответно са действащ военен персонал: 33 150 души, а GFP ранг- 60) [37]. С изключение на Полша, в останалите три страни се извършва интегриране в една служба на органите за военно разузнаване и военно контраразузнаване. Това води до редица предимства при управлението на системата за военна сигурност – премахнати са паралелните структури и задачи, увеличават се скоростта на информационните потоци и възможностите на службите за разузнаване и контраразузнаване да се допълват взаимно. Координацията на разузнавателните и контраразузнавателните дейности може да се осъществява по-ефективно в нова и интегрирана организация под съвместно военно ръководство. Също така, службата за ВКР може по-добре да обслужва събиране на информация за военната политика и военните технологии, необходими за планирането на дейността на Министерството на отбраната и Генералния щаб, както и за изпълнението на основни контраразузнавателни задачи.

Анализът на ролята и мястото на органите на ВКР в държавите от Вишеградската четворка, реално извършили прехода от съветския модел на управление на контраразузнавателните служби, може да бъде използван за извеждане на аргументирани предложения за ново, по-ефективно позициониране на органите за военно контраразузнаване в системата за защита на националната сигурност на Република България [27,28,38].

Таблица 1

Държава	Личен състав на ВС	Класация на страната по военна сила в GFP	Наименование на органа за ВКР	Емблема на органа за ВКР	В структурата на (подчиненост)
Полша	109 650	22	Служба ВКР (SKW)		Министерство на отбраната
Чехия	22 000	30	Служба Военно разузнаване (VZ)		Министерство на отбраната
Унгария	23 250	57	Служба Военно разузнаване (KNBSZ)		Министерство на отбраната

Словакия	14 675	62	Служба Военно разузнаване (VS)		Министерство на отбраната
----------	--------	----	---	---	------------------------------

References:

- Ivanov, D., 2009: Koy koy e v Darzhavna sigurnost.millenium,S.,ISBN 978-954-515-039-5.
- Visegrad Group.<http://www.visegradgroup.eu/>.
- Hristov,H.,2019: Military counterintelligence in the intelligence community of France. SocioBrains, ISSN 2367-5721, Issue 53, January 2019. pp.100-107.www.sociobrains.com.
- Hristov,H.,2019: Military counterintelligence in the intelligence community of England. SocioBrains,ISSN 2367-5721, Issue 53, January 2019. pp.108-116. www.sociobrains.com.
- Official site of SKW,2019: Historia.<https://www.skw.gov.pl/historia.html>.
- Official site of AW,2019: <https://aw.gov.pl>.
- Official site of ABW,2019: <https://www.abw.gov.pl>.
- Official site of CBA,2019: <https://cba.gov.pl>.
- Official site of SOP,2019: <https://www.sop.gov.pl>.
- Służba Kontrwywiadu wojskowego,2019: https://pl.wikipedia.org/wiki/S%C5%82u%C5%BCba_Kontrwywiadu_Wojskowego
- Official site of SKW,2019: <https://www.skw.gov.pl/kontakt.html>.
- Official site of VS,2019: History, <http://vs.mosr.sk/historia-vs/>.
- https://en.wikipedia.org/wiki/Intelligence_System_of_the_Czech_Republic#Committee_for_Intelligence_Activities.
- Official site of BIS,2019: <https://www.bis.cz/bis-history/>.
- Official site of BIS,2019: <https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocnizpravy/en/ar2017en.pdf>.
- Official site of UZSI,2019: <https://www.uzsi.cz/cs/>
- Vitalin,A.,2017: Special services of Czeck republic, Zarubezhnoe voennoe obozrenie, No.2,pp.33-38.
- Official site of VZ,2019: <https://www.vzcr.cz/en>.
- Official site of VZ,2019: <https://www.vzcr.cz/en/historie>.
- Official site of Információs Hivatal,2019: <http://www.ih.gov.hu/> ; <http://www.mkih.hu>
- Official site of AH,2019: <http://ah.gov.hu/>.
- Official site of NBSZ,2019: <http://www.nbsz.hu/>.
- Official site of NBF,2019: <http://www.nbf.hu/>.
- Official site of TEK,2019: <http://tek.gov.hu/>.
- Official site of TIBEK,2019: <http://tibe.gov.hu/felugyeleti-szerv>.
- Official site of KNBSZ,2019: <http://knbsz.gov.hu/en/index.html>.
- Alipiev,I.,2012: Pozicionirane na razuznavatel'nata obshtnost v nacionalniya sector za sigurnost. CSDM Views 3. ISSN 1314-5622.
- Velikov, I., 2011: Kontrarazuznavatel'na zashtita na vyoryzhenite sili, chast1.Akademiya na MVR,S.,ISBN 978-954-348-067-8, 139 p.
- Official site of KNBSZ,2019: <http://knbsz.gov.hu/en/mission.html>; <http://knbsz.gov.hu/>.
- Official site of KNBSZ,2019: <http://knbsz.gov.hu/en/index.html>
- Official site of SIS,2019: <http://www.sis.gov.sk/>; <http://www.sis.gov.sk/about-us/sis-tasks.html>.
- Official site of NBU,2019: <http://nbu.gov.sk/en/index.html>.
- Official site of MIS,2019: <https://www.minv.sk/>
- <https://www.ujd.gov.sk/ujd/www1.nsf>.
- Official site of VS,2019: <http://vs.mosr.sk/>; <http://vs.mosr.sk/o-nas/eng>.
- <https://www.act.nato.int/nato-welcomes-its-24th-centre-of-excellence>.
- Global Firepower,2018: <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp>.
- Kazakov,K. Upravlenie na sistemata za zashtita na nacionalnata sigurnost, Informaciya I sigurnost, Pyrvo izdanie, S.,ISBN 978-954-334-181-8.